

„Politické násilí a koncept *failed state* – komparace Iráku a Somálska“

1. Obsah a struktura práce

Hlavním cílem předkládané práce je prozkoumání vztahu mezi situací selhavšího, respektive zhrouceného státu (*failed/collapsed state*) a politickým násilím. Autorka hodlá prověřit, do jaké míry je koncept *failed state* analyticky přínosný pro pochopení míry a podoby politického násilí v dané společnosti.

Jak připomíná, samotný koncept *failed state* je značně kontroverzní. Na jedné straně je mu vyčítána nedostatečná rigoróznost, následkem čehož údajně není smysluplně využitelný k analytickým účelům (především není schopen vysvětlit příčiny zhroucení státu). Na druhé straně je mu vytýkána přílišná politická angažovanost, neboť údajně slouží k legitimizaci západních vojenských intervencí v rozvojových zemích. Autorka pokládá oba typy kritiky za relevantní, nicméně se podle ní nevylučují s možností, že koncept může být užitečný i pro seriózní identifikaci a popis hroutících se států.

Selhání či dokonce zhroucení státní autority je obvykle doprovázeno vysokou mírou politického násilí. Existence takového násilí je přímo součástí většiny definic slabého/selhavšího/zhrouceného státu. Cílem práce Lucie Nemešové je prověřit, do jaké míry (respektive v jakém smyslu) tento postulovaný vztah platí. Autorka se rozhodla využít empirického materiálu v podobě Somálska po roce 1991 a Iráku po roce 2003. Byť se v některých charakteristických obě tyto země shodují, příčiny kolapsu jejich státních struktur jsou značně odlišné.

Práce je rozdělena do čtyř hlavních částí. První část představuje teoretický a definiční rámec práce. Autorka zde stručně představuje koncept *failed state* a další pojmy a koncepty popisující oslabování státní autority. Kromě toho nastiňuje problematiku politického násilí a představuje jeho typologii. Druhá část je případovou studií věnovanou Somálsku, třetí část pak Iráku. Ve čtvrté části autorka oba případy komparuje, identifikuje podobnosti a rozdíly mezi nimi a dospívá k odpovědi na svou výzkumou otázku. Hlavním závěrem práce je, že vztah mezi selháním státu a mírou politického násilí nelze zobecnit, a že neplatí předpoklad, implicitně obsažený v konceptu *failed state*, že čím vyšší je míra selhání státu, tím vyšší je úroveň politického násilí a naopak.

2. Hodnocení formální stránky práce

Z formálního hlediska je předkládaná práce nadprůměrně kvalitní. Obsahuje sice určité množství překlepů, pravopisných chyb a stylistických nedostatků, nejedná se však o zásadní problém a tyto ojedinělé chyby nenarušují plynulý tok textu.

Grafická úprava práce je pečlivá a členění textu přehledné. Poznámkový aparát splňuje všechny obvyklé náležitosti a odkazy na zdroje jsou dostatečně početné. Práce obsahuje řádně zpracovaný seznam použitých zdrojů, obsah a seznam používaných zkratk. Grafy, které jsou v textu použity, jsou rovněž zpracovány pečlivě.

3. Hodnocení obsahové stránky práce

Především je nutné ocenit logickou stavbu předkládané práce, které odpovídá i její členění do kapitol a podkapitol. Autorka v úvodu jasně vymezuje cíl své práce (prozkoumání vztahu mezi zhroucením státu a mírou politického násilí ve společnosti s využitím empirické analýzy případů Somálska a Iráku). Následně stručně (ale přesně) vymezuje používané teoretické koncepty, především *failed state* a politické násilí, a nabízí jejich typologizaci. Poté následují dvě případové studie Somálska a Iráku, ve kterých autorka analyzuje jak podobu a důsledky zhroucení státu, tak příčiny, které k němu v obou zemích vedly. Nakonec oba případy komparuje a na základě průběžných indexů míry selhání státu a míry politického násilí (které přebírá od organizací, které se jejich sledováním zabývají) zkoumá vztah mezi těmito dvěma fenomény.

Obsahové stránce práce lze vytknout tři nedostatky:

1. Autorka průběžně pracuje s Tillyho typologizací politického násilí, aniž by jednotlivé typy jakkoli definovala. Čtenář, který není s Tillyho přístupem obeznámen, proto netuší nejen to, jak autorka k identifikaci jednotlivých typů v dané společnosti došla, ale ani to, co tyto typy vlastně znamenají.
2. Autorka opakovaně tvrdí, že k sekuritizaci zhrouceného státu došlo po 11. září 2001. Je jistě pravda, že v tomto období se sekuritizační diskurs týkající se zhroucených států vyhroutil, k sekuritizaci však došlo již dříve. Souvisí to mimo jiné s otázkou referenčních objektů bezpečnosti. Humanitární organizace, pro které je primárním referenčním objektem jednotlivců či společnost obývajících teritorium zhrouceného státu, sekuritizovaly zhroucený stát již před koncem studené války. Dalším možným referenčním objektem je mezinárodní systém tvořený suverénními státy (jejichž jednání je regulováno normami mezinárodního práva), který samotná existence zhroucených států narušuje a zpochybňuje. V této souvislosti byl fenomén zhrouceného státu sekuritizován nejpozději v devadesátých letech. A dokonce ani v souvislosti s islamistickým terorismem nedošlo k sekuritizaci až po 11. září. Vzpomeňme jen na americké raketové útoky na území Súdánu a Afghánistánu v roce 1998 v odvetě za bombové útoky proti americkým ambasádám v Keni a Tanzánii.
3. Autorka přebírá indexy míry selhání státu a míry politického násilí od organizací, které se vyhodnocování těchto fenoménů systematicky věnují. To je zcela legitimní, autorka však nijak nevysvětluje, jak jsou tyto indexy konstruovány a jaká kritéria jsou pro jejich tvorbu používána. To by samo o sobě nevadilo, problém je ale v tom, že autorka v důsledku toho k indexům implicitně přistupuje jako k nějakým objektům přírodního původu, které druhotně analyzuje pouze na základě jejich vnějších znaků („pokles indexu politického násilí v Iráku po roce 2007 pravděpodobně souvisí s nižším počtem teroristických útoků“), jako kdyby nebylo možné poměrně přesně zjistit, proč jejich autoři v daném roce k dané hodnotě vlastně dospěli.

4. Celkové hodnocení

Autorce se v zásadě podařilo naplnit cíle, které si stanovila, a její práci lze jednoznačně doporučit k obhajobě. Po formální i obsahové stránce představuje práce nadprůměr. Autorka dodržuje všechna základní akademická pravidla a postupy, zejména je nutné ocenit logickou strukturu práce. **Navzdory výše uvedeným připomínkám, které však nejsou zásadní povahy, proto doporučuji ohodnotit práci známkou výborně.**

Praha, 5. září 2011

PhDr. Jan Jireš

Ústav politologie FF UK